

**Príhovor rektorky UMB Dr. h. c. prof. PhDr. Beaty Kosovej, CSc.
pri príležitosti Otvorenia akademického roka 2012/2013
na Univerzite Mateja Bela v Banskej Bystrici**

**Aula Rotunda
1.10.2012**

Vážení členovia akademickej obce, milí kolegovia a študenti.

Čas plynie ako rieka a ten náš pracovný, univerzitný ako divoká riava. Ani sme sa nenazdali a je tu opäť nový akademický rok. Iste ste už postrehli, že ho dnes otvárame jednak oneskorene a jednak netradične, bez okázalosti akademických slávnosti a bez hostí z vonkajšieho prostredia. Je to spôsobené tým, že po neustávajúcich trojročných peripetiách a obštrukciách spojených s verejným obstarávaním, ktoré ale nespôsobila naša univerzita, konečne realizujeme najmä za prostriedky z Európskej únie dôležité rekonštrukčné práce, o ktorých veríme, že dlhodobo zlepšia podmienky práce a štúdia na našej alma mater. Aj počas dnešného dňa sa vymieňajú okná, opravujú a zateplujú steny a obnovujú sociálne zariadenia. A že ide temer o kolosálnu akciu a tempo, dokazuje fakt, že sa v priebehu troch mesiacov vymenilo a ešte vymení vyše 4000 okien, dverí a výplní na ôsmich budovách a to všetko spolu s prislúchajúcimi stavebnými úpravami za temer 3 milióny euro. Také niečo v histórii našej univerzity nemá obdobu a pravdepodobne sa už neopakuje.

Sme si vedomí toho, že posúvanie termínov stavebných prác aj do obdobia výučby spôsobí našim učiteľom a študentom viaceré komplikácie. Žiaľ, nemáme inú možnosť. Obraciam sa z tohto miesta na všetkých členov akademickej obce, aby s pochopením a optimizmom pomohli tieto problémy prekonať, s pozitívnou perspektívou pretrpeli aj trochu nepohody a ak bude treba, tak aj trebárs pri upratovaní vlastných pracovísk priložili ruku k dielu. Odmenou snáď bude to, že po dlhých rokoch nám bude v zime teplejšie, ušetríme značné prostriedky a budeme mať okolo seba krajšie a príjemnejšie prostredie na prácu a štúdium. A hoci nový akademický rok začíname s nepríjemnými ťažkosťami a množstvo súvisiacich problémov nás ešte len čaká, patrí sa mi všetkým zamestnancom, ktorí kvôli tomuto veľkému projektu nemali letnú dovolenku, ktorí každodenne bdejú nad tým, aby sa tempo prác nespomaľovalo, všetkým, ktorí sa starajú o to, aby zamedzili negatívne vonkajšie zasahovanie rôznych štátnych, verejných, regionálnych inštitúcií, či nezainteresovaných firiem, ktoré z rozmanitých dôvodov túto našu „akciu“ nemôžu stráviť, ale aj všetkým tým, ktorí na jednotlivých objektoch zabezpečujú hladký priebeh opráv od príprav až po upratovanie, menom celej univerzity čo najúprimnejšie poďakovať. Vydržte, prosím tieto ťažkosti, určite sa nám to všetkým oplatí.

V predchádzajúcom akademickom roku sme opäť dokázali, že aj v zložitých podmienkach sme schopní dosahovať reálne úspechy a dobré pedagogické a vedecké výsledky. Vychovali sme ďalších vyše 3 900 absolventov všetkých troch stupňov štúdia, ktorých v tomto roku nahradí viac ako 4 300 nových zapísaných študentov. To, že sme si ich udržali aj v čase vysokého poklesu populačného ročníka a že sa zapísali práve na Univerzitu Mateja Bela svedčí o tom, že naša snaha ochraňovať a zlepšovať dobré meno našej vysokej školy prináša svoje ovocie. Víтам ich medzi nami a prajem im splnenie životných túžob, trpezlivosť v prekonávaní prekážok, odvahy k samostatnosti, vôľu k zodpovednosti a odhodlanie dôjsť k vytýčeným cieľom.

Môžeme ich ubezpečiť, že si vybrali dobre. A to hovorím nielen z lokálpatriotizmu, ale na základe stále sa zlepšujúceho hodnotenia našej školy stále vyšším počtom ich kolegov - spolužiakov. V máji sa 2 597 študentov končiacich ročníkov denného a externého štúdia zapojilo do hodnotenia kvality 166 študijných programov. Študenti hodnotili 13 aspektov študijných programov známami A až F a získali sme priemernú známku 1,69, čo je síce

„iba“ B, ale za posledných 5 rokov najlepšie hodnotenie. Podobne na takej istej škále v marci a apríli študenti hodnotili kvalitu vyučovania, kde vyplnili 5482 hodnotiacich formulárov na 184 našich pedagógov. A to v pätnástich otázkach, čiže udelili nám vyše 76 700 známok. Z nich 47% tvorila známka A a 28% známka B. Dá sa teda konštatovať prevažujúca spokojnosť našich študentov a to nás úprimne teší, ale aj silne zaväzuje do budúcnosti.

V minulom semestri sme vyhodnocovali aj oblasť vedy a jej výsledky v roku 2011, v ktorom sme získali domáce výskumné grantové projekty za 507 tisíc a zahraničné za 62 tisíc euro. Je to viac ako v roku 2010, ale menej ako v roku 2009, kedy sme boli najúspešnejší. Na ich základe sme publikovali 184 monografií a 316 vysokoškolských učebníc a učebných textov, čo je spolu doteraz najviac knižných publikácií za rok. Až príliš, na 3256, vzrástol počet publikačných aktivít v najmenej hodnotenej kategórii časopiseckých a zborníkových štúdií a článkov, čo naznačuje, že tejto oblasti venujeme neprimerane veľa tvorivých síl na úkor tých efektívnejších. Už dnes vieme, že rok 2012 nám príliš veľa prostriedkov na vedu a výskum nepriniesol a že možnosti získať granty z domácich zdrojov sa stále a dosť podstatne zmenšujú. Ostáva nám preto najmä jedna možnosť, ako si pomôcť v oblasti vedy a to sú zahraničné granty. Tam, kde ešte prostriedky na vedecký výskum sú, sú vlastne už len rámcové výskumné programy EÚ. Iste už viete, že sme v tomto smere vytvorili osobitný motivačný systém, vedenie univerzity finančne a prostredníctvom Centra projektovej podpory aj organizačne podporí každého tvorivého pracovníka, ktorý sa zapojí do poslednej výzvy v rámci siedmeho rámcového programu EÚ. Je to dôležité, lebo potom, v novom programe Horizon 2020 budú podmienky pre nás omnoho nevýhodnejšie.

Že v tomto smere však robíme určité kroky svedčí aj stúpajúci počet rôznych medzinárodných sietí so zahraničnými partnermi najmä za účelom riešenia projektov, ktorý na konci roku 2011 dosiahol číslo 51. Opätovne vzrástol počet študentov, ktorí v rámci programu Erasmus strávili jeden semester na zahraničných vysokých školách, vycestovalo ich 149 a my sme prijali 109 študentov zo zahraničia. Veríme, že toto číslo ešte ďalej porastie, pretože sme v uplynulom akademickom roku podpísali so zahraničnými VŠ rôznych európskych krajín zmluvy o vytvorení nových ôsmich spoločných študijných programov a memorandum o deviatom práve dnes podpisuje neprítomná prorektorka pre pedagogickú činnosť na Jagelonskej univerzite v Krakove. Za naše aktivity v oblasti medzinárodných vzťahov sa nám dostalo ocenenia a dôvery práve od zahraničných veľvyslanectiev v Slovenskej republike. V minulom akademickom roku sme za ich podpory rozbehli činnosť Slovensko-francúzskeho univerzitného inštitútu, otvorili učebňu čínskeho jazyka a kultúry Konfuciovho inštitútu, o týždeň otvárame Centrum poľského jazyka a kultúry, poďakovanie sme dostali aj za činnosť Spoločnosti učiteľov nemeckého jazyka a germanistov Slovenska, ktorá má u nás svoje sídlo.

Aj tieto aktivity vedú k významnému zviditeľňovaniu našej inštitúcie, no dovoľte spomenúť ešte jednu, ktorá má a zrejme ešte bude mať značný podiel na udržiavaní záujmu uchádzačov o štúdium u nás. S veľkým úspechom sme sa vlani i v tomto roku v septembri zapojili do podujatia Noc výskumníkov, na ktorom sa minulý piatok zúčastnilo vyše tritisíc žiakov základných a stredných škôl celého banskobystrického kraja, aby sa v priestore obchodného centra Európa v 28-ich vedeckých stánkoch, na 16 prednáškach v kinosálach a na ďalších sprievodných podujatiach našich kolegov populárno-náučným a prístupným spôsobom zoznámili s tajomstvami vedeckého výskumu našej univerzity. Podujatím sme získali aj mimoriadny ohlas u ich učiteľov, ktorí ich na aktivitách sprevádzali, ale aj u množstva ďalších malých a na 6-ich vedeckých kaviarňach aj veľkých obyvateľov Banskej Bystrice, ktorí sa počas celého dňa v obchodnom centre nachádzali. Toto považujeme za najefektívnejšiu, konkrétnu a pútavú cestu propagácie vysokej školy a všetkým, ktorí sa do nej aktívne zapojili patrí naše uznanie. K tomu by som rada pridala ešte viaceré úspechy našich študentov za predchádzajúci rok, napr. množstvo medailí v športe, ale najmä bronzovú

olympijskú medailu našej doktorandky Danky Bartekovej, víťazstvo nášho speváckeho zboru na festivale v Španielsku, štúdie nášho doktoranda Matúša Dirbáka v karentovaných časopisoch, účasť našej doktorandky Kamily Borsekovej v siedmom rámcovom programe, nespočetné medzinárodné aktivity našich študentov v študentských organizáciách a asociáciách, alebo dva úžasne galavečery k 50. výročiu nášho folklórneho súboru Mladosť v nabitej aute Beliana a mnohé iné.

Bolo by možné ďalej pokračovať v pozitívnom hodnotení ďalších rôznorodých aktivít, ktorými sa snažíme oslovovať odbornú i laickú verejnosť, deti i seniorov, verejné inštitúcie i podnikateľskú prax a upevňovať tak svoje postavenie v regióne, ale aj v zahraničí. Všetko, čo som dosiaľ spomínala, je akýmsi naznačením nového progresívneho smeru, ktorý sa začína prejavovať v činnosti našej univerzity. Či sa nám ho podarí rozvinúť závisí síce predovšetkým od nás, ale značne aj od spoločenských a ekonomických podmienok, v ktorých existujeme. A tie sa pre nás nevyvíjajú práve najlepšie. Hoci stále hospodárime s kladným hospodárskym výsledkom, je to v zhoršujúcich sa ekonomických podmienkach za cenu veľmi pomalého a neadekvátneho rastu finančného ocenenia učiteľov a zamestnancov. Rozpočet pre vysoké školstvo je nepostačujúci a ani výhľad do budúceho roka nie je najlepší. To si zrejme silne uvedomilo aj 42% zamestnancov našej univerzity, ktorí sa pripojili k celoštátnemu štrajku pracovníkov školstva.

Nie som si istá, či podobných, ak nie ešte dôraznejších vystúpení, nebude na pôde vysokých škôl pribúdať, pretože medzi 200 zmenami v navrhovanej novele vysokoškolského zákona, ktoré už odsúhlasila vláda a podáva ich do parlamentu, sú aj také, ktoré finančnú situáciu našej inštitúcie, ale aj jednotlivcov výrazne ohrozia. Predĺženie každého stupňa externého štúdia o jeden rok, t. j. spolu na 7 rokov, môže síce pomôcť zvýšiť jeho kvalitu, odláka však študentov na české vysoké školy alebo ich slovenské pobočky, kde bude 5-ročné. A pretože celková suma školného sa nesmie zvýšiť, len rozpočítať na viac rokov, klesne ešte aj týmto spôsobom náš ročný príjem vlastných zdrojov. Podobne návrh, že minister môže obmedziť počet prijímaných denných študentov vybraných odborov na verejných vysokých školách (pochopteľne tých najlukratívnejších, na ktoré sa hlási nadbytok študentov) znamená, že študenti sa obrátia tam, kde takéto obmedzenie nebude, t. j. na súkromné vysoké školy, aj keď za peniaze. Ťažko sa dá totiž predpokladať, že ten, kto chce študovať právo, pôjde na strojárstvo, či fyziku len preto, že sú bezplatné. Vážny je aj návrh, aby týždenný pracovný čas vysokoškolského učiteľa bol 69 hodín na všetkých VŠ na Slovensku. To by samo o sebe nebolo zlé, pretože je to 1 a trištvrte úväzku, do tohto času sa však majú počítať aj všetky dohody o vykonaní práce na vlastnej aj cudzej VŠ. V takejto dikcii to absolútne znevýhodňuje našich učiteľov voči zamestnancom iných rezortov, znemožňuje zle plateným učiteľom privyrobiť si na pôde vysokých škôl a vyháňa ich z tejto pôdy, čo môže mať ďalekosiahle následky. Celkove vládou schválený návrh vo viacerých bodoch obmedzuje autonómiu vysokej školy a ak bude takto prijatý, bude nás čakať veľmi ťažké obdobie.

Vo vedeniach univerzity a fakúlt sa budeme musieť koncepcnejšie zamýšľať nad perspektívami a rezervami, nad orientáciou pracovísk a tým, čo je neefektívne, nad tým, ako sa pripraviť na možný budúci vývoj. Každé pracovisko, katedra, inštitút musí premýšľať a prehodnocovať, kam smeruje, či sa dlhodobo uживí, alebo, či musí hľadať nové cesty svojho zabezpečenia. A zvlášť aj preto, že v tomto akademickom roku musíme začať pripravovať komplexnú akreditáciu UMB, veľmi pravdepodobne k 1. januáru 2014. Máme teda rok na to, aby sme dotiahli všetko, čo by nám k splneniu kritérií v jednotlivých odboroch mohlo chýbať, ako aj na rozhodnutie, čo dokážeme obhájiť, kam bude smerovať záujem našich študentov a o čo sa teda máme usilovať.

Milí kolegovia a študenti

Akosi sme si za posledných 6 rokov už zvykli, že taký typ univerzity, ako je tá naša, to nikdy nemá ľahké, že jeden zásadný problém vyriešime a hneď sa objaví ďalší, že jeden rok je

ťažký a druhý ešte ťažší. Ale optimisticky musím konštatovať, že zatiaľ nás to vždy akosi zomklo a posunulo vpred. Verím, že tak to bude aj naďalej. Naša sila je v zodpovednosti voči študentom a ako ukazuje prechod medzi prvým a druhým stupňom štúdia aj v ich lojalite voči UMB, v tvorivosti a invencii vo vede, v záujme zahraničia o spoluprácu s nami, v našej otvorenosti voči neuniverzitnému okoliu a pravdaže v poctivej každodennej práci. Naša sila je aj v doteraz nevyužitých možnostiach, ktoré máme ako univerzitný celok vo vnútornej kooperácii, či pre imidž našej inštitúcie v úspešných absolventoch. Zaželať si preto, aby sa každému zamestnancovi a študentovi v tomto akademickom roku podarilo všetky možnosti, ktoré sa pred nimi objavia, k vlastnej spokojnosti, k osobnému rozvoju, ale aj spokojnosti a rozvoju našej alma mater na vysokej kvalitnej úrovni naplno využiť.

Vivat Universitas Mathiae Belii Bystriciensis